

Violetta Drabik-Podgórna

Uniwersytet Wrocławski
Katedra UNESCO

28. Międzynarodowy Kongres Psychologii Stosowanej (ICAP 2014) 8-13 lipca 2014 w Paryżu

W dniach 8–13 lipca 2014 roku w Paryżu odbył się 28. Międzynarodowy Kongres Psychologii Stosowanej (ICAP 2014) pod hasłem *Od kryzysu do zrównoważonego dobrobytu/dobrostanu (From crisis to sustainable Well-Being)*. Został on zorganizowany przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Psychologii Stosowanej (IAPP) we współpracy z Konsorcjum Stowarzyszeń Psychologicznych, Francuskim Towarzystwem Psychologii i Francuską Federacją Psychologów i Psychologii.

To wydarzenie naukowe swoim rozmachem przerosło moje najśmielsze wyobrażenia. Wzięło w nim udział ponad 4000 osób z ponad 100 krajów, leżących na 6 kontynentach (550 z Ameryki Północnej, 200 z Ameryki Południowej, 1800 z Europy, 315 z Afryki, 800 z Azji oraz 450 z Australii i Oceanii). Tak ogromne zainteresowanie jest zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę ogromne znaczenie i prestiż, jakim cieszy się ten kongres psychologiczny. W założeniach stanowi on platformę wymiany i dialogu różnych paradygmatów oraz działań praktycznych na tych paradygmatach wyrosłych. To przestrzeń spotkania wielu kultur, doświadczeń, idei, ich aplikacji i transformacji oraz szczególne narzędzie umożliwiające kooperację badaczy i praktyków. Kongres stanowi widoczny znak korzyści, jakie niesie psychologia stosowana dla jednostek i całych społeczeństw.

Organizatorzy otrzymali ponad 6000 abstraktów, w tym 5537 referatów i komunikatów różnego rodzaju oraz 150 kluczowych wykładów. Zaplanowano 600 sympozjów tematycznych, dyskusji okrągłego stołu, paneli, a ponadto sesje tematyczne, krótkie słowne wystąpienia i e-postery. Tak ogromne przedsięwzięcie naukowe wymagało odpowiedniego miejsca, dlatego wybrano paryskie Centrum Kongresowe. Ceremonia otwarcia kongresu odbyła się pierwszego dnia w ogromnym amfiteatrze, przy muzycznym wsparciu Russela Daiseya (USA), który specjalnie na tę okazję skomponował utwór poświęcony psychologii. Wykład otwierający kongres pt. *Gdy wszystko ma cenę, ale nic nie ma wartości- zrównoważony rozwój „po kryzysie” (The price of everything and the value of nothing – sustainability „after*

the crisis”) wygłosił Tim Jackson (Wielka Brytania) – ekonomista i autor słynnej książki *Prosperity without growth* (*Dobrobyt bez wzrostu*).

Obrady odbywały się jednocześnie w 18 sekcjach, które tworzą Stowarzyszenie Psychologii Stosowanej. Są to sekcje: psychologia organizacji, diagnostyka i ewaluacja psychologiczna, psychologia i rozwój społeczny, psychologia środowiskowa, psychologia edukacji, psychologia kliniczna i psychologia społeczności lokalnych, gerontopsychologia, psychologia zdrowia, psychologia ekonomiczna, psychologia i prawo, psychologia sportu, psychologia transportu, zastosowanie psychologii poznawczej, psychologia poradnictwa, praktyka zawodowa i historia psychologii stosowanej. Obrady toczyły się przez pięć dni w kilku paralelnych sesjach w każdej z sekcji. Dlatego też napisanie szczegółowego sprawozdania z tego imponującego przedsięwzięcia naukowego nie jest możliwe i przekroczyłoby ramy nie tylko tego tekstu, ale całego numeru „Studiów Poradniczych/Journal of Counsellogy”. Materiały konferencyjne to licząca 608 stron książka, której zawartość stanowią tylko informacje organizacyjne, tytuły wystąpień i nazwiska osób je prezentujących oraz krótkie streszczenia 150 najważniejszych wykładów. Nie sposób było uczestniczyć we wszystkich sekcjach, warsztatach czy wykładach.

Podjmując próbę zrelacjonowania najważniejszych wydarzeń skupię się jedynie na Sekcji Psychologii Poradnictwa, ponieważ analizowane w tym obszarze zagadnienia mogą mieć największe znaczenie dla analiz poradniczych. Obrady wypełnione były intensywną pracą w paralelnych sesjach i trwały pięć dni. Odbyło się: sześć kluczowych wykładów (*divisional keynote lectures*), 18 sympozjów, 11 sesji tematycznych oraz pojawiły się krótkie słowne prezentacje i e-postery.

Organizacja prac w tej sekcji była wspierana przez Europejskie Stowarzyszenie Projektowania Zawodowego i Poradnictwa Kariery (*European Society for Vocational Designing and Career Counseling* – ESVDC), którego walny zjazd odbył się właśnie podczas kongresu. Odbyły się wybory, w wyniku których pożegnano dotychczasowy zarząd stowarzyszenia. Miejsce Jeana-Pierre’a Dauwaldera zajęła Laura Nota z Uniwersytetu w Padwie. Istotnym wydarzeniem w trakcie zjazdu stowarzyszenia była ceremonia rozdania nagród naukowych ESVDC. W tym roku nagroda główna została przyznana Markowi L. Savickasowi, profesorowi Northeastern Ohio Medical University (USA), który jest wybitnym specjalistą i jednym z najważniejszych badaczy współczesnego poradnictwa. Jego teoria konstrukcji kariery i poradnictwa narracyjnego akcentuje, że jednostki budują swoją karierę poprzez nadawanie znaczeń doświadczeniom zawodowym i aspiracjom, włączając je do projektów życiowych. Jako przewodniczący Sekcji Psychologii Poradnictwa to on właśnie wygłosił główny wykład plenarny. Skoncentrował się na konstruowaniu kariery przez aktorów, agentów i autorów. Zwrócił uwagę na paradygmatyczną zmianę, której konsekwencje prowadzą do odejścia w poradnictwie kariery od koncentracji na wyborze zawodu i dopasowaniu zawodowym na rzecz konstruowania życia jako takiego, włączając pracę w całość doświadczeń jednostki. Owa zmiana ma swoje odzwierciedlenie także w języku, który używany jest do opisu fenomenów poradnictwa. Paradygmat *Life*

design zmienił spojrzenie na karierę, którą traktuje jako nadawanie znaczeń. W pracy doradczej istotne stają się odtąd opowieści i tematy życia. Narratologia opiera się na psychologicznym konstruktywizmie i podkreśla, że opowiedziane historie/narracje odzwierciedlają życie, ale znaczenie, jakie człowiek nadaje swoim doświadczeniom, jest niejako zamknięte w opowieści, pozostaje wewnątrz. Zwrot narracyjny związany jest także ze społecznym konstrukcjonizmem, co pozwala spojrzeć dalej – narracje nie tylko „opowiadają o życiu”, lecz są żywe i autentycznie przeżywane, co więcej kształtują życie, a ich znaczenie wytwarzane jest w relacjach. Szczególne znaczenie mają historie opowiadane w rodzinie, ponieważ odwołując się do kluczowych wartości, pozwalają kształtować tożsamość młodych ludzi.

Wykład ten nadał kierunek kolejnym rozważaniom. Perspektywę Marka Savickasa podzielali i inni badacze, którzy również mówili o możliwościach wykorzystania konstruktywizmu do analiz poradnictwa. Jean Guichard (INETOP – Francja) zwrócił uwagę na dialogi doradcze, poprzez które możliwe jest konstruowanie różnych narracyjnych Ja (zarówno prowizorycznych, jak i finalnych), a w konsekwencji zbudowanie własnego życia. Podkreślił znaczenie refleksyjności w kształtowaniu wizji przyszłości. Zaznaczył, że dzięki dialogom doradczym kształtują się pewne myśli, doprecyzowane są oczekiwania i wyobrażenia, możliwe staje się konstruowanie przyszłych perspektyw, w których odnaleziony zostaje sens życia. Nadają one kierunek działaniom oraz skłaniają do określenia, jakie zachowania mogą uprawdopodobnić realizację tych oczekiwań. Podobnie Kobus Maree (RPA), przedstawiając własne doświadczenia badawcze w aplikacji modelu *Life design* (a w szczególności wykorzystując schemat wywiadu dotyczącego konstrukcji kariery), ukazał w jaki sposób tematy życia, poruszane w trakcie rozmów doradczych, przyczyniają się do konstruowania portretów życiowych. Maria Eduarda Duarte (Portugalia), które zastąpiła M.L. Savickasa na stanowisku przewodniczącego Sekcji Psychologii Poradnictwa w IAPP, podkreślała konieczność zmiany myślenia o poradnictwie kariery i wykorzystania modelu projektowania i współtworzenia życia, rozwijania programów troski o jutro, ukazała możliwą drogę urzeczywistniania dobrostanu poprzez poradnictwo.

Egzemplifikacje zastosowań koncepcji *Life design* na różnych płaszczyznach pojawiały się w sekcjach tematycznych i sympozjach z udziałem zaproszonych gości. Można było więc prześledzić stan i perspektywy badań w zakresie poradnictwa kariery w Europie podczas sympozjum Christiane Schiersmann (Niemcy), która koordynuje projekt międzynarodowej sieci współpracy akademickiej ERASMUS NETWORK NICE. Można było również bliżej poznać pierwszy europejski program studiów doktoranckich z zakresu poradnictwa kariery, którego liderem jest Uniwersytet w Padwie. Laura Nota (Włochy), która koordynowała sesję, przedstawiła działania, jakie są realizowane w jego ramach. Ten zakrojony na międzynarodową skalę projekt zmierza do opracowania uniwersalnego programu kształcenia dla doktorantów podejmujących badania w obszarze poradnictwa kariery. Jest

jednocześnie dobrym przykładem zmiany myślenia o modelach pomagania i drogą do osiągnięcia równowagi między praktyką a nauką.

Także sympozjum Paula Hartunga (USA) ukazywało narracyjny zwrot, jaki dokonał się w ramach psychologii poradnictwa, oraz możliwości wykorzystania podejścia narracyjnego w projektowaniu kariery/życia poprzez pomoc w odkrywaniu subiektywnych form tożsamości, narracyjne konstruowanie kariery podczas dokonywania zintegrowanej oceny (AC) oraz poprzez współkonstruowanie życia i wspieranie we wcielaniu decyzji w konkretne działania.

Narracyjności i biograficzności poświęcone było również sympozjum Annamarii Di Fabio (Włochy). Uwzględniając kontekst ponowoczesności, rozważania osadzone zostały w obszarze psychologii pozytywnej (Jennifer Del Corso – USA). Proponowane strategie interwencyjne za cel obierały wzmacnianie zasobów osobistych, efektywną pracę w poradnictwie grupowym, konstruowanie portretów życiowych przez kobiety (Kobus Maree – RPA). Mark Rehfuß (USA) proponował wykorzystanie narzędzia *Autobiografia przyszłej kariery* (*Future Career Autobiography* – FCA) zarówno do odkrycia wartości i motywacji jak i dokonanych i spodziewanych zmian w opowieściach klientów, oraz weryfikację skuteczności interwencji narracyjnych.

Valérie Cohen-Scali (Francja) w trakcie swojego sympozjum zaprezentowała wyniki badań nad budowaniem tożsamości i społecznych wyobrażeń przez młodych dorosłych oraz stworzyła okazję do poznania analizy możliwości wykorzystania konstruktywizmu i podejścia *Life design* w pracy z młodzieżą. Reprezentanci różnych krajów podawali przykłady dobrych praktyk w tym obszarze. Mary McMahan przedstawiła, jak zorganizowany jest proces doradczy, wykorzystujący konstruktywistyczne metody pracy w Australii, Hazel Reid analizowała psychosocjologiczne podejście i poradnictwo narracyjne w Wielkiej Brytanii, Lea Ferrari sprawdzała skuteczność programu online „Trzy kroki w przyszłość” we Włoszech, a Barbara Bassot (Wielka Brytania) przedstawiła tzw. *Sesje myślenia o karierze* jako metodę pracy w projektowaniu zawodowym.

Na jeszcze młodszej grupie adresatów skupiały się rozważania sympozjum prowadzonego przez Laurę Notę (Włochy). Zwykle poradnictwo kariery oferowane jest jako forma wsparcia dla młodzieży i dorosłych, z pominięciem dzieci, których plany zawodowe są raczej traktowane jako fantazje, a nie plany rzeczywiste. W tym przypadku podjęta problematyka łączyła jednak zawodowe projektowanie z działaniami prewencyjnymi i wychowawczymi, dlatego analizowano rozwój kariery już od okresu dzieciństwa i zastanawiano się, jak programy prewencyjne mogą zapobiegać tworzeniu negatywnych i pesymistycznych wizji przyszłości. Mark Savickas podkreślił ogromne znaczenie rozwijania zdolności adaptacyjnych i konstruowania historii właśnie w środowisku rodzinnym.

Temat adaptacyjności do kariery jako kompetencji niezbędnej do konstruowania podjęty został w odrębnej sesji (Bita Azimi – Iran), na której omawiano strategie radzenia sobie z trudnościami w podejmowaniu decyzji zawodowych, poruszono kwestię zrównoważonej perspektywy czasowej dla kształtowania zdolności

adaptacyjnych (José Silva – Portugalia) oraz znaczenie czasu jako takiego w planowaniu kariery zawodowej. Analizie poddane zostały również relacje między wzorcami kariery zaczerpniętymi z rodziny pochodzenia a satysfakcją małżeńską wśród młodych par (Anna Paszkowska-Rogacz – Polska).

Donna Schultheiss (USA) swoje sympozjum osadziła w ramach – jeszcze mało wykorzystywanej w polskim poradownictwie – teorii interseksjonalności (inaczej teorii przecięć), która koncentruje się na punktach, czy też sferach krzyżowania się i ząbienia różnych kategorii społecznych. Analiza interseksjonalna ujawnia powiązania między klasą społeczną, narodowością, etnicznością, rasą, płcią kulturową, niepełnosprawnością itp. oraz ukazuje, jak przejawy różnego rodzaju dyskryminacji nawzajem się przenikają i wzmacniają. Włączenie teorii interseksjonalności do psychologii zawodowej (*vocational psychology*) (Richard Young – Kanada) zogniskowało rozważania wokół problematyki dyskryminacji kobiet, rozwoju ich karier zawodowych, podejmowanej przez nie pracy oraz koniecznych form pomocy. Bardzo użyteczna do prowadzenia tego typu analiz okazała się koncepcja U. Bronfenbrennera i jego ekologiczne spojrzenie na usytuowanie człowieka w świecie, co przedstawiła Rachel Cinamon (Izrael).

Wśród poruszanych zagadnień wielokrotnie pojawiała się kwestia tranzycji. Nowa subdyscyplina, jaką jest psychologia tranzycji, kładzie nacisk na procesy wypracowywania zmian tożsamościowych w różnych kontekstach. Prezentowane wyniki badań w tym obszarze ujawniają, w jaki sposób dokonuje się (re)konstruowanie tożsamości i nawigowanie tą tożsamością w relacjach społecznych, np. takich, jakie budują międzynarodowe grupy studentów (Natalee Popadiuk – Kanada); kobiety – imigrantki, czy osoby zmuszane do wielokrotnych przerw w zatrudnieniu (Nancy Arthur – Kanada). Tranzycje kulturowe wydają się istotnym wyzwaniem dla poradnictwa kariery, które tym bardziej wymaga od doradców partnerskiego towarzyszenia w stawianiu czoła pojawiającym się problemom (Jenny Bimrose – Wielka Brytania; Richard Young – Kanada).

Nie zabrakło miejsca na poruszenie kwestii etyki zawodowej. Sympozjum, prowadzone przeze mnie, dotyczyło uniwersalnych wartości w poradnictwie. Zaproszeni goście starali się odpowiedzieć na pytanie, czy w ogóle istnieją takie wartości (Christian Heslon – Francja), jakie dylematy etyczne mogą napotkać doradcy w swojej pracy (Alicja Czerkawska – Polska) i jak stać się refleksyjnym doradcą, który potrafi znaleźć złoty środek pomiędzy etycznymi zasadami a opresywną praktyką (Hazel Reid – Wielka Brytania). Moja propozycja oglądu kwestii etycznych wiązała się z koncepcją dialogicznego personalizmu, który uważam za istotne źródło antropocentrycznego myślenia ukierunkowanego na dialog. Również Jérôme Rossier (Szwajcaria) prowadził sympozjum poświęcone kwestii odpowiedzialności za interwencje podejmowane w poradnictwie kariery.

Wokół związków między rozwojem kariery i dobrostanem ogniskowały się rozważania w sekcji Marii Pauli Paixão (Portugalia). Zwrócono także uwagę na rolę i znaczenie psychologii w interdyscyplinarnym podejściu do zrównoważonego

dobrostanu. Zaprezentowane zostały również wyniki badań nad samopoczuciem młodzieży oraz zależności między niezdecydowaniem wobec kariery a emocjonalnymi aspektami dobrostanu psychicznego wśród młodych dorosłych.

Gabriela Aisenson (Argentyna) i Marcelo Ribeiro (Brazylia), biorąc pod uwagę kontekst społeczno-ekonomiczny, a w szczególności nierówności rasowe i kulturową różnorodność, ukazali, z jakimi wyzwaniem musi się mierzyć poradnictwo kariery w Ameryce Południowej. W kontekście przemocy społecznej wskazywano na konieczność myślenia o przyszłości oraz kreślono zadania i perspektywy dla poradnictwa zarówno adresowanego do młodzieży szkolnej, jak i do studentów.

Niektóre z sesji dotyczyły stosunkowo wąskich obszarów badawczych, co nie znaczy, że nie niosły walorów poznawczych. Ciekawa była sesja na temat rozwoju karier chińskich studentów (Seung Ming Leung – Chiny), na które ogromny wpływ mają oczekiwania rodziców, komunikacja w rodzinie oraz synowskie posłuszeństwo.

Poza sympozjami i sesjami tematycznymi odbyło się również 20 krótkich słownych prezentacji, które odbywały się w specjalnie wydzielonej sekcji korytarza paryskiego Centrum Kongresowego. Wystąpienia te zawierały wyniki badań, refleksje i propozycje rozwiązań palących problemów poradnictwa kariery „w pigułce” – prezentujący je mieli bowiem do dyspozycji jedynie 5 minut. Najczęściej byli to studenci, którzy stawiali pierwsze kroki w pracy naukowej i chcieli podzielić się wynikami swoich badawczych eksploracji. Tematyka była bardzo rozległa, np.: wykorzystanie badań psychometrycznych, zastosowanie coachingu, efektywność poradnictwa rówieśniczego czy konstruowanie karier pracowniczych w Sao Paulo. Ponadto przewidziano również czas na 40 e-posterów. Dostępne były one w określonych godzinach na stanowiskach komputerowych rozmieszczonych w holu. W tym przypadku również zagadnienia były bardzo różnorodne, np. rozwój kariery w Indiach, podejmowanie decyzji i samoskuteczność czy też mikroporadnictwo. W czasie kongresu odbywały się również warsztaty, dotyczące wybranych obszarów, jak np. poświęcone metodzie obserwacji w badaniach psychologicznych, etycznym zagadnieniom superwizji czy funkcjonowaniu psychologa w erze cyfrowej.

Podsumowując obrady w sekcji Psychologii Poradnictwa, mogę z całym przekonaniem powiedzieć, że była to niezwykła okazja wielowymiarowego oglądu fenomenu poradnictwa. Ilość ciekawych wystąpień była tak duża, że niestety pełne zaspokojenie ciekawości poznawczej stało się niemożliwe. Nie mając daru bilokacji, koniecznością było dokonywanie trudnego wyboru pomiędzy sesjami pasjonującymi a inspirującymi. Naukowe dyskusje zarówno w ramach obrad w sekcjach, jak i pomiędzy nimi, przebiegające w atmosferze wzajemnego szacunku, porozumienia, dialogu, dawały możliwość budowania i wzmacniania naukowej kooperacji na poziomie międzynarodowym. Mając świadomość selektywnej prezentacji przebiegu kongresu, mam nadzieję, że przynajmniej w niewielkim stopniu oddałam naukowy klimat, w jakim miałam prawdziwy zaszczyt i przyjemność przebywać.